

Compensatieplan Steenuil, Barneveld

Compensatieplan voor steenuilen in Barneveld

22 september 2010

Verantwoording

Titel	Compensatieplan Steenuil, Barneveld
Opdrachtgever	Gemeente Barneveld
Projectleider	H.B. Bouman
Auteur(s)	Sipke Holtes, Bart Hoorens, Piet Oudejans, Lotte Schouten, Harmen Venema
Projectnummer	4561938
Aantal pagina's	25 exclusief bijlagen)
Datum	22 september 2010
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale versie. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

Tauw bv
Vestiging Utrecht
Australiëlaan 5
Postbus 3015
3502 GA Utrecht
Telefoon (030) 282 48 24
Fax (030) 288 94 84

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001.

Kenmerk R001-4561938BXH-kmi-V05-NL

Inhoud

Verantwoording en colofon	3
1 Inleiding.....	7
2 Beschrijving huidige situatie en geplande ontwikkelingen	9
2.1 Locatie	9
2.2 Geplande ontwikkelingen	9
2.3 Steenuilen in het plangebied	10
3 Korte karakteristiek steenuil	11
3.1 Kenmerken	11
3.2 Landelijke ontwikkelingen van de populatie steenuilen.....	11
3.3 Regionale ontwikkelingen.....	11
3.4 Compensatiemaatregelen voor de steenuil.....	12
4 Inventarisatie steenuil.....	13
4.1 Inleiding	13
4.2 Inventarisatie van steenuilterritoria.....	13
5 Alternatievenstudie	15
5.1 Inleidingen	15
5.2 Alternatieve locaties voor woningbouw	15
5.3 Niet bouwen	16
5.4 Inbreiden	16
5.5 Inrichtingsalternatieven	16
5.6 Nieuw geschikt leefgebied in de huidige ontwikkelingsplannen	17
5.7 Alternatieve oplossingen voor woningtekort.....	18
5.8 Conclusies alternatievenstudie.....	18
6 Compensatie.....	19
6.1 Uitgangspunten voor compensatie.....	19
6.2 Praktische uitwerking van de compensatie	20
6.2.1 Aanpak	20
6.2.2 Locaties voor het plaatsen van een steenuilkast.....	20
6.2.3 Reeds gerealiseerde compensatie.....	21
6.3 Monitoring en onderhoud nieuwe nestkasten.....	22

6.4	Alternatieve compensatiemaatregelen	22
7	Bronnen	25
7.1	Literatuur	25
7.2	Internet	25

Bijlage(n)

1. Locaties voor steenuilkasten
2. Overzicht steenuilterritoria en EHS

1 Inleiding

De gemeente Barneveld werkt aan uitbreiding aan de zuidkant van Barneveld. De uitbreidingsplannen zijn ondermeer Veller I, II en De Burgt (zie figuur 2.1). Door deze uitbreidingen verdwijnen enkele steenuilterritoria.

Vanwege de verschillende uitbreidingsplannen in de gemeente en de cumulatie van effecten op de steenuilen, zijn de compensatiemogelijkheden in één plan uitgewerkt. Het voorliggende plan is in overleg met de gemeente Barneveld en Dienst Landelijk Gebied (kantoor Arnhem) tot stand gekomen. Dit rapport is het integrale compensatieplan met daarbij een voorstel voor de praktische uitwerking van de compensatie.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft waar de geplande woonwijken worden gebouwd en welke invloed dit heeft op de lokale populatie steenuilen. In hoofdstuk 3 wordt de steenuil kort beschreven, inclusief de compensatiemaatregelen die voor deze soort effectief zijn. Hierna volgen de resultaten van inventarisaties van steenuilterritoria in en nabij het plangebied in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 worden eventuele alternatieven voor bouwen op de geplande locaties afgewogen. Tenslotte worden in hoofdstuk 6 de te nemen compensatiemaatregelen besproken en wordt de praktische invulling nader uitgewerkt.

Kenmerk R001-4561938BXH-kmi-V05-NL

2 Beschrijving huidige situatie en geplande ontwikkelingen

Dit hoofdstuk beschrijft waar de geplande woonwijken worden gebouwd en welke invloed dit heeft op de lokale populatie steenuilen.

2.1 Locatie

Locaties waar de gemeente Barneveld werkt aan uitbreiding zijn onder meer Veller I en II en De Burgt. Deze locaties liggen aan de zuidzijde van Barneveld (zie bijlage 1). De Burgt wordt begrensd aan de zuidzijde door de Scherpenzeelseweg, in het westen door de Plantagelaan, het oosten door de Lunterseweg en aan de noordzijde door de Barneveldse beek. Deze begrenst het gebied van de Lunterseweg tot aan de Plantagelaan. De beek begrenst aan de west- en zuidzijde de plangebieden van Veller I en II (vanaf de spoorlijn Lunteren - Barneveld tot aan de Lunterseweg). De oost- en noordzijde van de plangebieden worden respectievelijk begrensd door het spoor en de zuidzijde van de huidige bebouwde kom van Barneveld.

Figuur 2.1 Plangebieden De Burgt en Veller I en Veller II

2.2 Geplande ontwikkelingen

Woonwijk De Burgt, aan de zuidrand van de gemeente Barneveld, is één van de belangrijkste uitbreidingslocaties van de gemeente. Het plangebied bestaat uit verschillende deelgebieden. In 2009 is het eerste gedeelte van de woonwijk De Burgt - met in totaal circa 1.400 woningen - afgerond en is de overstap gemaakt naar de woonwijken Veller I en Veller II.

Het tweede gedeelte van de woonwijk De Burgt zal naar alle waarschijnlijkheid ná afronding van de woonwijken Veller I en Veller II (dus na 2014) worden gerealiseerd [www.barneveld.nl]. Naast woningen wordt in het plangebied ook een school gebouwd.

De nieuwe wijk Veller is gelegen ten zuidoosten van de kern Barneveld. De wijk omvat de gefaseerde bouw van een woonwijk, Veller I en Veller II, en een voorzieningenstrook langs de Lunterseweg. Veller I telt 450 woningen tellen en wordt gebouwd tussen 2008 en 2011. Tussen de bestaande woonwijk ten noorden en de nieuwe wijk ligt een groenstrook van circa 40 meter breed. Ten zuiden van de wijk Veller I zal vanaf 2011 ook de woonwijk Veller II gebouwd worden [www.barneveld.nl].

2.3 Steenuilen in het plangebied

In het plangebied van Veller I was één steenuilterritorium aanwezig. Het plangebied Veller II herbergt zeker één paartje steenuilen. Mogelijk zijn hier twee paartjes aanwezig, dit wordt onderzocht in het najaar van 2010. In het nog onbebouwde deel van plangebied De Burgt zijn vier paartjes aanwezig [Tauw 2008].

Op 26 juli 2006 is ontheffing verleend voor het verdrijven van de steenuilen die in het territorium in Veller I aanwezig waren. Compenserende maatregelen voor het verdrijven van de steenuilen waren het plaatsen van twee nieuwe steenuilkasten in de omgeving. De nieuwe nestkasten zijn aan de Oud Vellerseweg en aan de Gelkenhorsterweg geplaatst. De Oud Vellerseweg is onderdeel van het plangebied Veller II. Deze steenuilen worden op termijn dus opnieuw verdreven. Om die reden is in dit rapport een integraal compensatieplan opgesteld.

3 Korte karakteristiek steenuil

Dit hoofdstuk geeft een korte beschrijving van de kenmerken, leefwijze en verspreiding van de steenuil.

3.1 Kenmerken

De steenuil (*Athene noctua*) is de kleinste uil die in Nederland voorkomt. Met een lichaamslengte van 21-23 cm is hij ongeveer even groot als een merel (*Turdus merula*), echter door de opgezette veren lijkt de vogel veel groter. Het verenkleed is bruin/grijs-wit met talrijke lichte vlekken. De iris van het oog is felgeel. De kop kan naar beide zijden 180° draaien, waardoor de uil zijn gehele omgeving kan verkennen. De steenuil vormt paartjes voor het leven. Echter als één van beide partners wegvalt, wordt deze snel opgevolgd door een nieuwe partner. Het voedsel van de steenuil bestaat voornamelijk uit kleine ongewervelden zoals rupsen en meikevers. Muizen en ratten worden ook wel gegeten [Beersma et al., 2008]. Het leefgebied van de

steenuil bestaat voornamelijk uit kleinschalig cultuurlandschap met grasland dat door vee kort wordt gehouden. Voldoende uitkijkposten, zoals paaltjes van een tot anderhalve meter of takken in een boom, zijn noodzakelijk voor het jagen. Vrijstaande knotbomen, vruchtbomen of gebouwen met holten worden gebruikt als nestlocatie. Steenuilkasten worden ook vaak gebruikt. Vanuit het onderkomen heeft het territorium een straal van een paar honderd meter. In optimaal leefgebied kunnen er tot 5 à 6 paartjes per kilometerhok voorkomen.

3.2 Landelijke ontwikkelingen van de populatie steenuilen

De huidige verspreiding van de steenuil vergeleken met 1973-1977 is duidelijk verminderd. Grote delen van Noord- en West- Nederland worden niet meer bevolkt. Landelijk is het aantal broedparen teruggelopen van 8.000 à 12.000 paar in de periode 1979-1985 tot 5.500 à 6.500 paar in de periode 1998-2000 [Hustings en Vergeer, 2002]. Deze achteruitgang is vooral te wijten aan het verdwijnen van kleinschalig cultuurlandschap. Om grootschalig te kunnen werken zijn meidoornhagen, hoogstamboomgaarden en knotwilgen met nestgelegenheden geroid.

3.3 Regionale ontwikkelingen

De omgeving van Barneveld is door het veel aanwezige kleinschalig cultuurlandschap zeer geschikt voor steenuilen. Dit geldt met name voor gebied ten zuiden van Barneveld. De verspreidingskaart van de heer Derksen (Steenuilenwerkgroep Barneveld en Steenuil Overleg

Nederland, STONE) laat zien dat in dit optimale habitat een dichtheid van 11-25 paartjes per atlasblok (tot 5 paartjes per kilometerhok), in meerdere blokken wordt gehaald (zie bijlage 2). In de meer open gebieden, zoals ten westen van de snelweg A30 (zie figuur 4.1), zijn echter ook paartjes aanwezig. Door uitbreiding van de bebouwing en intensivering van de landbouw in de afgelopen jaren zijn wel meerdere geschikte locaties voor steenuilterritoria verdwenen.

3.4 Compensatiemaatregelen voor de steenuil

De dichtheid van steenuilterritoria rondom Barneveld is hoog vergeleken met de rest van Nederland, met een dichtheid van 11-25 paar per atlasblok. Dit impliceert de aanwezigheid van geschikte leefomstandigheden voor de steenuil. Echter, het betekent ook dat een deel van het geschikte leefgebied in de omgeving van het plangebied reeds bezet is (zie bijlage 2). Desalniettemin lijken er ook nog 'gaten' te bestaan tussen de verschillende steenuilterritoria ten zuiden van het plangebied. Deze gaten worden mogelijk veroorzaakt door het ontbreken van geschikte nestlocaties. Door het aanbieden van nestgelegenheid in de vorm van nestkasten op deze plekken zal het leefgebied waar nu steenuilen in nog relatief lage dichtheden voorkomen, geoptimaliseerd worden. Dit heeft als gevolg dat de uit het plangebied verdreven vogels naar het zuiden kunnen uitwijken en daar kunnen *'inbreiden'*.

Een tweede reden voor de verplaatsing naar het zuidelijk deel is de kleine dispersieafstand van steenuilen (circa 250-500 meter). De steenuilen zullen zich dus slechts over kleine afstanden verspreiden. Het is daarom zeer belangrijk om compenserende maatregelen (in de vorm nestkasten) *in de nabije omgeving* uit te voeren.

Een derde aandachtspunt is de aanwezigheid van de snelweg A30 ten westen van Barneveld. Deze snelweg vormt een *barrière* voor dispersie vanuit het plangebied naar het westelijk gebied, en leidt tot een bijna noodgedwongen zuidelijke verplaatsing. Echter, er zullen ook in gebied ten westen van de snelweg nestkasten geplaatst worden, want dit gebied biedt ook potentie als ook zeer waardevol als uitbreidingsgebied voor de daar al aanwezige steenuilen (zie figuur 4.1).

4 Inventarisatie steenuil

4.1 Inleiding

Om vast te stellen welke maatregelen genomen moeten worden om schade aan de lokale steenuilenpopulatie te compenseren, is het van belang de aanwezige steenuilbroedparen in het plangebied en directe omgeving in kaart te brengen.

4.2 Inventarisatie van steenuilterritoria

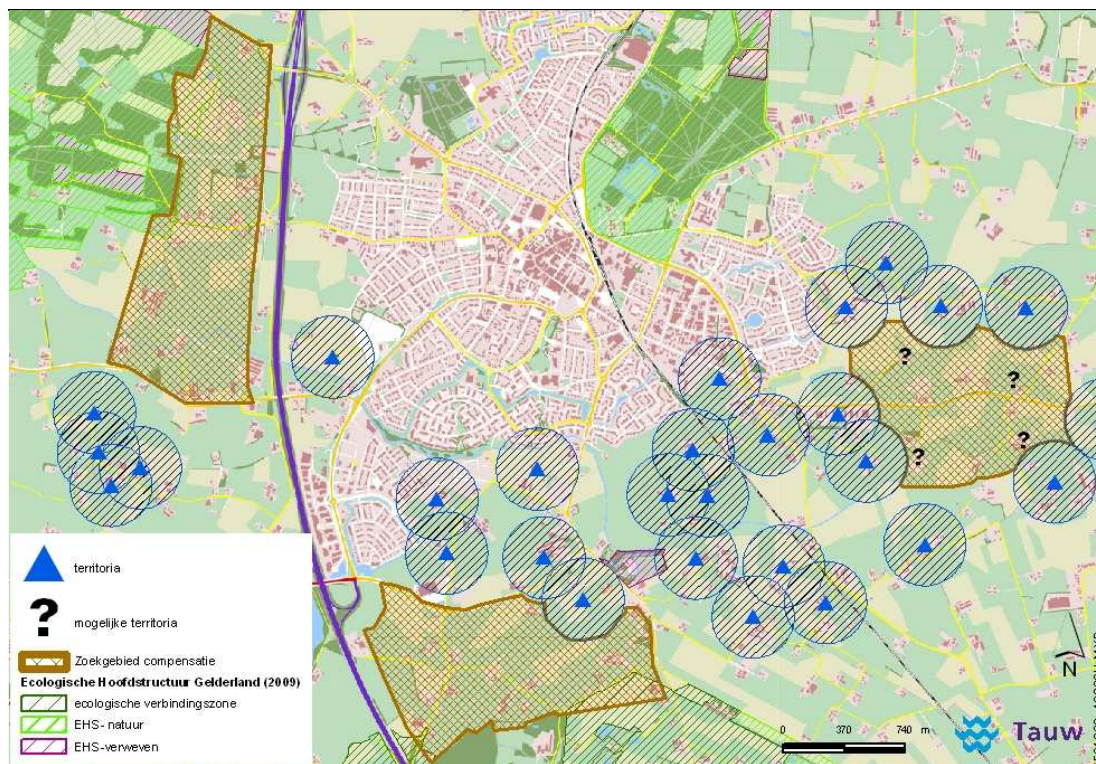
Door de Steenuilenwerkgroep en Tauw zijn inventarisaties uitgevoerd [Tauw 2007, 2008]. De hierbij vastgestelde steenuilterritoria zijn weergegeven in figuur 4.1. Ook zijn waarnemingen gedaan tijdens de oriëntatie voor locaties voor de plaatsing van nestkasten op de verschillende erven.

Uit deze inventarisaties komt naar voren dat zich de volgende aantallen bezette steenuilterritoria bevinden in de verschillende delen van het plangebied:

- 4 territoria in De Burgt
- 2 of 3 territoria in Veller II

Voor het verdrijven van de steenuilen die in het territorium in Veller I aanwezig waren is op 26 juli 2006 ontheffing verleend. Compenserende maatregelen voor het verdrijven van de steenuilen waren het plaatsen van twee nieuwe nestkasten, één aan de Oud Vellerseweg en één aan de Gelkenhorsterweg. De Oud Vellerseweg is onderdeel van het plangebied Veller II. De territoria die momenteel in Veller II aanwezig zijn worden door middel van voorliggend compensatieplan gecompenseerd.

In het najaar van 2010 wordt nog onderzoek gedaan om vast te stellen of er sprake is van twee of drie territoria in het plangebied van Veller II. Voor de compensatie (zie hoofdstuk 6) wordt uitgegaan van drie territoria.

Figuur 4.1 Steenuilterritoria in het plangebied en omgeving. Weergegeven zijn de nestlocaties met daaromheen een straal van 250 m, wat ongeveer overeenkomt met de grootte van een steenuilterritorium. Tevens zijn de zoekgebieden voor compensatie en de begrenzing van de EHS weergegeven op deze kaart.

5 Alternatievenstudie

5.1 Inleidingen

Alternatievenonderzoek is een onderdeel van de ontheffingaanvraag, omdat de steenuil een zwaar beschermde soort is, met toetsing gelijk een soort uit tabel 3 van de Flora- en faunawet. Alternatieven die in dit hoofdstuk worden besproken zijn:

- Alternatieve locaties voor woningbouw
- Niet bouwen
- Inbreiden
- Inrichtingsalternatieven
- Alternatieve oplossingen voor het probleem
- Wijze van uitvoering van het project

5.2 Alternatieve locaties voor woningbouw

De gemeente Barneveld is een gemeente met veel natuur. Afwisselend kom je in het buitengebied van de gemeente bos en kleinschalig landschap tegen dat wordt doorkruist door een aantal beken. Grote beken, zoals de Esvelderbeek en de Barneveldsebeek, zijn belangrijke groenstroken. Een deel van de Esvelderbeek is aangewezen als ecologische verbindingszone (evz).

Ten noorden van de kern van Barneveld ligt de Esvelderbeek. Een deel van de zone aan weerszijden van deze beek is aangewezen als ecologische verbindingszone binnen de EHS (zie figuur 4.1). Woningbouw in deze ecologische verbindingszone is geen optie, omdat woningbouw de natuurwaarden in hogere mate zou aantasten dan locaties ten zuiden van Barneveld. Ten zuiden van de Esvelderbeek tot aan de kern van Barneveld is ook woningbouw gepland. Hierdoor is dit (ook) geen alternatieve locatie voor woningbouw ten zuiden van de kern van Barneveld.

Het gebied ten oosten van de kern van Barneveld, richting Kootwijkerbroek, is zeer geschikt steenuilengebied. Figuur 4.1 toont een kaart met steenuilenterritoria van 2007 [Tauw en Steenuilenwerkgroep 2007]. Op deze kaart is te zien dat de dichtheid aan steenuilen in het betreffende gebied zeer hoog is. Daarom is dit gebied uit het oogpunt van de steenuil geen goed alternatief voor woningbouw.

Ten zuiden van de te compenseren gebieden begint het grondgebied van de gemeente Ede. Daar kan de gemeente Barneveld dus geen woningbouw realiseren.

Het gebied ten westen van de snelweg A30 heeft grotendeels de bestemming van agrarisch gebied met landschappelijke waarden. Dit gebied zou qua natuurwaarden eerder nog versterkt moeten worden dan bebouwd. Een deel van het gebied behoort tot een ecologische zone die nog gerealiseerd wordt. Woningbouw ten westen van de snelweg A30 is dus ongewenst.

Wat betreft mogelijke alternatieve locaties voor woningbouw kan dus geconcludeerd worden dat er binnen de gemeente Barneveld geen locaties zijn die geschikt(er) zijn als alternatief voor de geplande woningbouw ten zuiden van de kern van Barneveld.

5.3 Niet bouwen

Een ander alternatief is niet bouwen. De gemeente Barneveld heeft echter een woningbouwopgave vanuit de landelijke overheid. Barneveld heeft een taak om zijn eigen bevolking (negen kernen) op te vangen. Daarnaast heeft de gemeente een regionale taak voor bedrijfsterreinen vanuit het Streekplan van de Provincie Gelderland. Niet bouwen is daarom geen realistisch alternatief.

5.4 Inbreiden

In de structuurvisie [Structuurvisie gemeente Barneveld 2009] wordt aangegeven dat de ruimtelijke mogelijkheden voor woningbouw in bestaand bebouwd gebied optimaal zullen worden benut (pag. 21). De volgende inbreidingslocaties zijn, of worden, naar verwachting in ontwikkeling genomen:

- Invulling terrein Kallenbroekerweg (voormalig hertenweitje)
- Herstructurering wijk Oldenbarneveld
- Herontwikkeling terrein veevoederfabriek De Heus
- Herinrichting centrumgebied Barneveld
- Herontwikkeling terrein Chr. Huygensschool
- Sanering en ontwikkeling voormalig gasfabriekterrein Kallenbroekerweg
- Herontwikkeling terrein veevoederfabriek Rijnvallei

Wat betreft inbreidingsmogelijkheden kan geconcludeerd worden dat het aantal woningen dat op deze locaties gerealiseerd kan worden onvoldoende is om in de behoefte aan (nieuwe) woningen te voorzien.

5.5 Inrichtingsalternatieven

Twee inrichtingsalternatieven zijn mogelijk:

1. Extensievere bebouwing. Hierdoor ontstaat meer ruimte in de woonwijk. Extensievere bouw leidt echter evengoed tot verlies van leefgebied, omdat 'extensieve woonwijken' geen geschikt leefgebied vormen voor de steenuil. Vanuit het oogpunt van de steenuil is dit dus geen realistisch alternatief. Bovendien betekent extensief bouwen op de ene plek dat er

elders meer woningen gebouwd moeten worden om aan de vraag naar woningen te kunnen voldoen, wat mogelijk ook weer leidt tot verlies van geschikt leefgebied voor de steenuil.

2. Intensievere bebouwing. Hierdoor zou meer ruimte overblijven voor de steenuil. Echter, dit is geen realistisch alternatief, omdat er geen vraag is naar dergelijke typen woningen.

5.6 Nieuw geschikt leefgebied in de huidige ontwikkelingsplannen

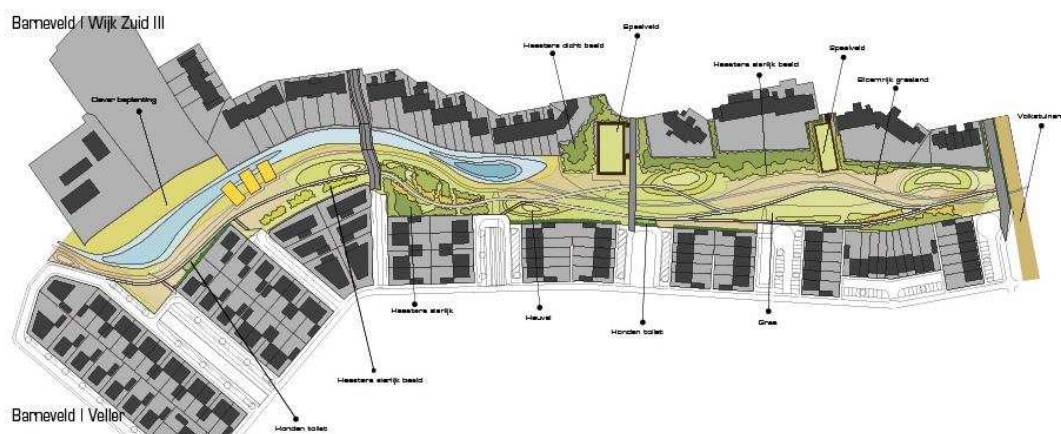
Tussen de huidige zuidgrens van de kern van Barneveld en het plangebied wordt een groenstrook ingericht, zodat een overgang tussen de bestaande bebouwing en de nieuwe wijken ontstaat. In deze overgang zijn groen en water de hoofdelementen. De groenstrook gaat ruimte bieden aan recreatieve invullingen zoals speelplaatsen en wandelpaden [bestemmingsplan Veller I]. De figuren 5.2 en 5.3 geven een gedetailleerder beeld hoe delen van deze groenstrook worden ingericht.

Er zijn drie redenen waarom deze groenstrook niet geschikt is als leefgebied voor de steenuil:

1. De groenstrook heeft een breedte van ruim 40 meter. Een steenuilterritorium heeft gemiddeld een straal van 250 meter ten opzichte van de nestlocatie. De groenstrook is dus te smal om te dienen als nieuw gebied voor steenuilterritoria.
2. De druk door menselijk gebruik zal te hoog zijn om mogelijkheden voor territoria voor steenuilen te bieden.
3. Door de parkachtige inrichting - met relatief veel water en opgaande beplanting - voldoet de groenstrook niet aan de eisen die een steenuil aan zijn habitat stelt, namelijk kleinschalig landbouwgebied.

Figuur 5.1 Beekinrichting Barneveldsebeek ten noorden van De Burgt

Figuur 5.2 Inrichting scheiding Barneveld Zuid en Veller

5.7 Alternatieve oplossingen voor woningtekort

Alternatieve oplossingen voor het woningtekort in de regio Barneveld zijn niet voorhanden. Om de groei van de bevolking op te vangen is woningbouw noodzakelijk. In aangrenzende gemeenten worden reeds woningen gebouwd om het woningtekort in de totale regio op te lossen.

5.8 Conclusies alternatievenstudie

Geen van de hier onderzochte alternatieven biedt realistische perspectieven om enerzijds op een alternatieve wijze het woningtekort in de gemeente Barneveld op te lossen, of anderzijds alternatief leefgebied voor de steenuil te creëren.

6 Compensatie

In dit hoofdstuk worden de uitgangspunten van het compensatieplan en de praktische uitwerking daarvan besproken. Vervolgens wordt besproken hoe, door middel van monitoring, de werking van het compensatieplan wordt bijgehouden en welke vervolgstappen genomen moeten worden indien het compensatieplan niet afdoende werkt. Tenslotte worden enkele aanbevelingen gegeven.

6.1 Uitgangspunten voor compensatie

Met het Ministerie van LNV is overleg gevoerd over de methode van compenseren van steenuilterritoria. De Dienst Landelijk Gebied (kantoor Arnhem) was hierbij namens het Ministerie van LNV de beoordelaar en woordvoerder. Met de DLG is gekozen voor een zogenaamde saldobenadering. Dit wil zeggen dat niet wordt getoetst op effecten op individuele steenuilen, maar op de populatie als geheel. Het uitgangspunt is dat de totale populatie steenuilen in stand moet blijven. Dit komt erop neer dat een bestaand territorium van steenuilen pas ongeschikt kan worden gemaakt, als een nieuw territorium in gebruik is genomen. De definitie van territorium is de directe omgeving van een (potentiële) nestplaats waar een paartje steenuilen aanwezig is.

- In de ontwikkelingsgebieden De Burgt en Veller II zijn vier territoria met zekerheid vastgesteld en drie zijn waarschijnlijk aanwezig. Deze territoria gaan verloren door sloop- en bouwwerkzaamheden. Voor het compensatieplan wordt uitgegaan van zeven territoria die verloren gaan.
- Voor elk steenuilterritorium dat verloren gaat, worden volgens afspraak met DLG drie nieuwe nestkasten geplaatst, binnen een geschikt leefgebied waarin één territorium kan bestaan. Dit komt neer op minimaal 21 nieuwe nestkasten in minimaal zeven potentiële nieuwe territoria.
- Compensatie dient plaats te vinden en dient te functioneren voorafgaand aan werkzaamheden die gerelateerd zijn aan de ontwikkeling van de nieuwe woonwijken (volgens Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet, DR-2009).
- Er wordt naar gestreefd dat de steenuilen die uit het plangebied verdreven worden, zich zoveel mogelijk langs natuurlijke weg zullen verplaatsen naar het compensatiegebied. Werkzaamheden worden daarom gefaseerd uitgevoerd. Op deze wijze worden niet alle verblijfplaatsen in één keer aangetast, maar gaat dit geleidelijker.
- Compensatie vindt zoveel mogelijk plaats *in het gebied ten zuiden van het plangebied*, omwille van drie redenen. Het belangrijkste uitgangspunt hierbij is de aanname dat de steenuilen zich naar het zuiden zullen verplaatsen.
 - Het gebied ten zuiden van het plangebied komt qua landschapskenmerken zeer overeen met het huidige leefgebied van de steenuilen in het plangebied. Bovendien zijn in het zuidelijk gebied al enkele steenuilterritoria aanwezig, wat geschikte leefomstandigheden

impliceert. Echter, dit gebied ten zuiden van het plangebied wordt nog niet maximaal wordt benut: er zijn nog enkele 'gaten' tussen aanwezige steenuilterritoria (zie figuur 4.1). Compensatiemaatregelen voor de steenuil dienen dan ook te bestaan door nieuwe nestgelegenheid te creëren in deze gaten, zodat het gebied geoptimaliseerd wordt en de steenuilen kunnen 'inbreiden'. Bovendien zal door handhaving van het kleinschalige landschap met uitkijkposten en kort grasland de functionaliteit van het leefgebied behouden blijven. Op deze manier wordt een gunstige staat van instandhouding van de steenuilenpopulatie gegarandeerd.

- Aangezien steenuilen territoriaal zijn en een kleine dispersieafstand hebben (250-500 m) en dus zullen uitwijken naar geschikt leefgebied in de nabije omgeving, wordt verwacht dat uit het plangebied verdreven vogels zich verspreiden naar het zuidelijk gebied dat aan het plangebied grenst.
- De zuidwaartse verspreiding wordt verder gestimuleerd door de ligging van de snelweg A30 ten westen van Barneveld. Deze vormt een barrière voor verspreiding van steenuilen vanuit het plangebied naar het westen.

6.2 Praktische uitwerking van de compensatie

6.2.1 Aanpak

Door Tauw is een inventarisatie uitgevoerd naar geschikte locaties voor compensatie voor de Steenuil in verband met uitbreiding van de gemeente Barneveld. Deze inventarisatie heeft geleid tot drie zoekgebieden, waarbinnen bewoners zijn benaderd door middel van een brief. Deze zoekgebieden zijn ook weergegeven in figuur 4.1. Vervolgens zijn de bewoners telefonisch benaderd met de vraag of zij wilden meewerken aan het steenuilcompensatie-project van de gemeente Barneveld. Indien bewoners mee wilden werken aan het project, is een afspraak gepland om het terrein te bekijken. In februari en maart 2009 zijn door een medewerker van de gemeente Barneveld (E. Morren) en een ecooloog van Tauw (H. Bouman) de betreffende bewoners binnen de zoekgebieden ten zuiden van het plangebied en ten westen van de A30 bezocht. In maart en september 2010 zijn de bewoners binnen het zoekgebied ten oosten van het spoor door ecologen van Tauw (H. Bouman en J. Lidster) bezocht. Tijdens de bezoeken is beoordeeld of het terrein geschikt is en wat de mogelijkheden zijn voor compensatie. De meeste bewoners hebben aangegeven in te stemmen met het plaatsen van een steenuilkast, mits het de bedrijfsvoering niet hindert.

6.2.2 Locaties voor het plaatsen van een steenuilkast

Op basis van het aanwezige biotoop en reeds aanwezige nestlocaties/verblijfplaatsen van steenuilen en bosuilen (in verband met concurrentie), zijn volgens bovenstaande aanpak de geschikte locaties aangewezen voor het plaatsen van een nestkast voor steenuilen. Deze locaties bevinden zich in een landschap dat wordt gekenmerkt door kleinschaligheid en door aanwezigheid van heggetjes, schuren, paaltjes, moestuinen, composthopen en grasland.

Daarom worden deze locaties geschikt geacht voor nieuwe steenuilterritoria. Er zullen in totaal 25 nestkasten geplaatst worden op 22 adressen. Hierdoor ontstaan minimaal zeven potentiële nieuwe territoria. Zodoende wordt voldaan aan de eis van het ministerie van LNV, bij monde van Dienst Landelijke Gebied (kantoor Arnhem), dat er voor het ongeschikt maken van één territorium drie nieuwe nestkasten in een potentieel territorium moeten worden geplaatst.

Voor de plaatsing van de nestkasten zijn afspraken gemaakt met de bewoners van de betreffende percelen. De definitieve afspraken tussen de gemeente Barneveld en de bewoners worden in een contract vastgelegd en door beide partijen ondertekend. De locaties zijn indicatief weergegeven in bijlage 2. Om privacyredenen en voor de bescherming van de steenuil worden de exacte locaties van de nestkasten en de adresgegevens hier niet weergegeven. Deze gegevens zijn opvraagbaar bij gemeente Barneveld.

6.2.3 Reeds gerealiseerde compensatie

Vooruitlopend op de werkzaamheden in De Burgt en Veller II is reeds een groot deel van de nieuwe nestkasten geplaatst. De eerste fase van compenserende maatregelen heeft plaatsgevonden in februari en maart 2010. Hierna volgt een overzicht van de reeds uitgevoerde compenserende maatregelen:

- In het gebied ten zuiden van het plangebied zijn in februari en maart 2010 acht nieuwe nestkasten geplaatst, hier wordt eind 2010 / begin 2011 nog één nestkast geplaatst
- In het gebied ten westen van de snelweg A30 zijn elf nieuwe nestkasten geplaatst, hier wordt eind 2010 / begin 2011 nog één nestkast geplaatst. Uit inventarisatie blijkt dat ten westen van de snelweg ook al enkele territoria aanwezig zijn (zie figuur 4.1), en bovendien dat dit gebied ook zeer geschikt leefgebied lijkt voor steenuilen, met kleinschaligheid, openheid, aanwezigheid van heggen en foerageermogelijkheden. Helaas vormt de snelweg een mogelijke barrière voor steenuilen uit het plangebied om dit gebied te bereiken, maar voor de al aanwezige steenuilen ten westen worden op deze manier meer nestgelegenheden gecreëerd
- In het gebied rond de Vellerseweg, ten oosten van het spoor, worden nog eens vier nieuwe nestkasten geplaatst volgens het zelfde 'inbreidingsprincipe' als bij de bovenstaande twee zoekgebieden

Alle nestkasten worden in opdracht van gemeente Barneveld geplaatst door deskundige nestkastbouwers, in samenwerking met Tauw.

6.3 Monitoring en onderhoud nieuwe nestkasten

Om aan te tonen dat het compensatieplan werkt, moeten de nieuwe nestkasten gemonitord worden. Zoals aangegeven bij de uitgangspunten voor compensatie, kan worden gesproken van een gecompenseerd territorium, als aantoonbaar een nieuw paartje steenuilen aanwezig is in een nieuw territorium bij een van de nieuwe nestkasten. Bij één gecompenseerd territorium mag een bestaand territorium (buiten het broedseizoen) ongeschikt gemaakt worden. Steenuilen vormen aan het einde van de winter paartjes. De mannetjes laten daarbij de typerende paar- of territoriumroep horen [Beersma et al., 2008]. Bij inventarisatie van (nieuwe) steenuilterritoria wordt deze territoriumroep 'uitgelokt' door het afspelen of nabootsen van de roep. Wanneer zowel een mannetje als een vrouwtje binnen een gebied ter grootte van een territorium op de afgespeelde territoriumroep reageren, kan gesproken worden van een paartje binnen een territorium. Een volledige omschrijving van de werkwijze bij inventariseren staat beschreven in het volgende document:

[Bloem, H., K. Boer, N.M. Groen, R. van Harxen en P. Stroeken, 2001]

De steenuil in Nederland, Handleiding voor onderzoek en bescherming. Stichting Steenuilenoverleg Nederland (STONE).

Het vaststellen van nieuwe territoria vindt plaats volgens bovenstaande werkwijze van de Nederlandse steenuilenwerkgroep STONE. Voor de compensatie voor Veller II wordt het vaststellen van nieuwe territoria uitgevoerd door Tauw in opdracht van gemeente Barneveld. Toekomstige monitoring van ingebruikname en gebruik van nestkasten zal periodiek uitgevoerd worden door de Steenuilenwerkgroep te Barneveld. Deze werkgroep neemt ook het onderhoud van de nestkasten op zich.

6.4 Alternatieve compensatiemaatregelen

De compensatiegebieden zijn uitgekozen op basis van geschiktheid voor steenuilen. De kans dat nieuwe nestkasten in gebruik worden genomen is daarom aanzienlijk. Indien mocht blijken dat desondanks niet alle zes of zeven te compenseren territoria vervangen worden door de nieuwe nestkasten, moet worden gezocht naar alternatieve oplossingen. In deze paragraaf worden vier suggesties gedaan voor andere vormen van compensatie voor de steenuil.

1. *Investeren in vrijwilligers.* De bestaande nestkasten voor steenuilen en de nieuwe nestkasten uit dit compensatieplan worden grotendeels op basis van vrijwilligheid geplaatst en onderhouden. De geschiktheid van nestkasten voor steenuilen valt of staat bij de inzet van de grondeigenaren, steenuilenwerkgroep en andere betrokken vrijwilligers. De gemeente Barneveld kan door het stimuleren van vrijwilligerswerk voor de steenuil, bijvoorbeeld door voorlichtingscampagnes, het aantal enthousiaste vrijwilligers in de gemeente mogelijk vergroten.

2. *Financiële ondersteuning.* De 25 nieuwe nestkasten worden geplaatst in voor steenuilen geschikt gebied bij grondeigenaren die op vrijwillige basis meewerken. Het aantal nestkasten en potentiële nieuwe leefgebieden van steenuilen kan verder worden vergroot door dit werk financieel te ondersteunen. Hierdoor raken namelijk mogelijk ook grondeigenaren geïnteresseerd, voor wie bijvoorbeeld vrijwillig meewerken niet haalbaar is gezien hun bedrijfsvoering. Te denken valt aan een bijdrage via een constructie met zogenaamde groene diensten.
3. *Creëren van nieuw leefgebied.* Hierbij valt te denken aan het verbeteren van de leefomgeving van bestaande of potentiële territoria van steenuilen, door bijvoorbeeld de aanleg van meidoornhagen, uitkijkposten en hoogstamboomgaarden en het behoud van overhoekjes, composthopen en (dode) bomen met holtes. Hierdoor wordt de kans groter dat nieuwe nestkasten in gebruik worden genomen of dat er meerdere territoria in een gebied inpasbaar zijn. De uitwerking hiervan kan bijvoorbeeld worden opgenomen in een landschapsonwikkelingsplan.
4. *Samenwerking met naburige gemeenten.* Wanneer bovenstaande alternatieven niet afdoende blijken, kan samenwerking worden gezocht met naburige gemeenten, die nog wel ruimte hebben voor nieuwe steenuilterritoria.

Zoals ook vermeld in de voorgaande paragraaf moet eerst een nieuw territorium aantoonbaar in gebruik zijn genomen voordat bestaande territoria mogen worden verstoord door (voorbereidende) bouwwerkzaamheden. Als dit niet of niet op tijd kan worden aangetoond voor alle te compenseren territoria, moeten de genoemde alternatieve compensatiemaatregelen verder worden uitgewerkt.

Kenmerk R001-4561938BXH-kmi-V05-NL

7 Bronnen

7.1 Literatuur

[Beersma P., Beersma W. & Burg A. van den, 2008]

Steenuil, Roodbont uitgeverij, Zutphen

[Bloem, H., K. Boer, N.M. Groen, R. van Harxen en P. Stroeken, 2001]

De steenuil in Nederland, Handleiding voor onderzoek en bescherming. Stichting Steenuilenoverleg Nederland (STONE).

[Dijk, A.J. van, 2004]

Handleiding Broedvogel Monitoring Project (Broedvogelinventarisatie in proefvlakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen

[Hustings F. & Vergeer J.W., 2002]

Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000, Verspreiding aantallen en verandering, Koninklijke Nederlandse Natuur Vereniging Uitgeverij, Utrecht

[SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002]

Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden. ISBN: 90-5011-161-0

[Osieck, E.R. & F. Hustings, 1994]

Rode lijst van bedreigde en kwetsbare vogelsoorten in Nederland. Vogelbescherming Nederland, Zeist

7.2 Internet

www.barneveld.nl

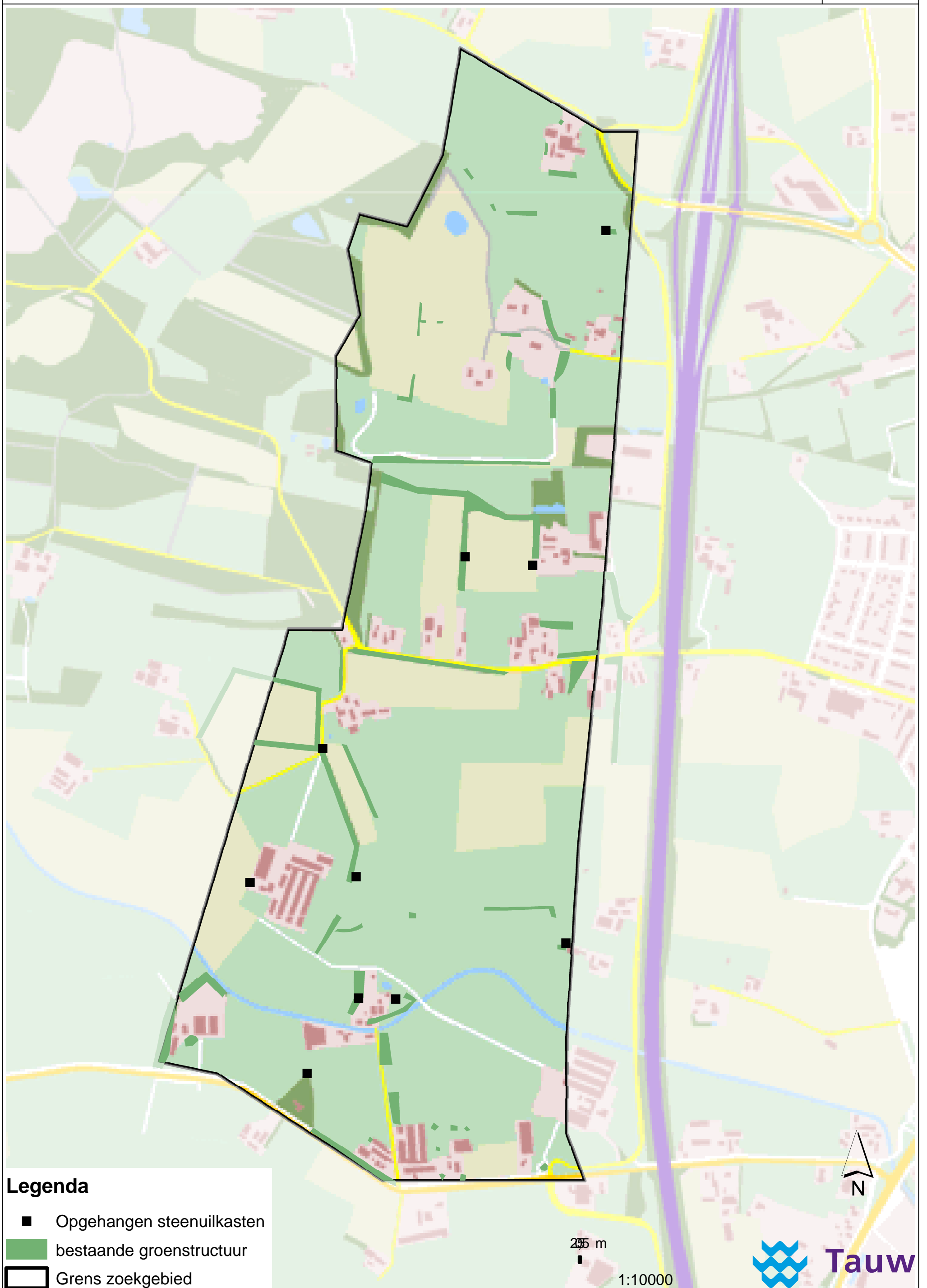
www.sovon.nl

www.steenuil.nl

Bijlage

1

Locaties voor steenuilkasten

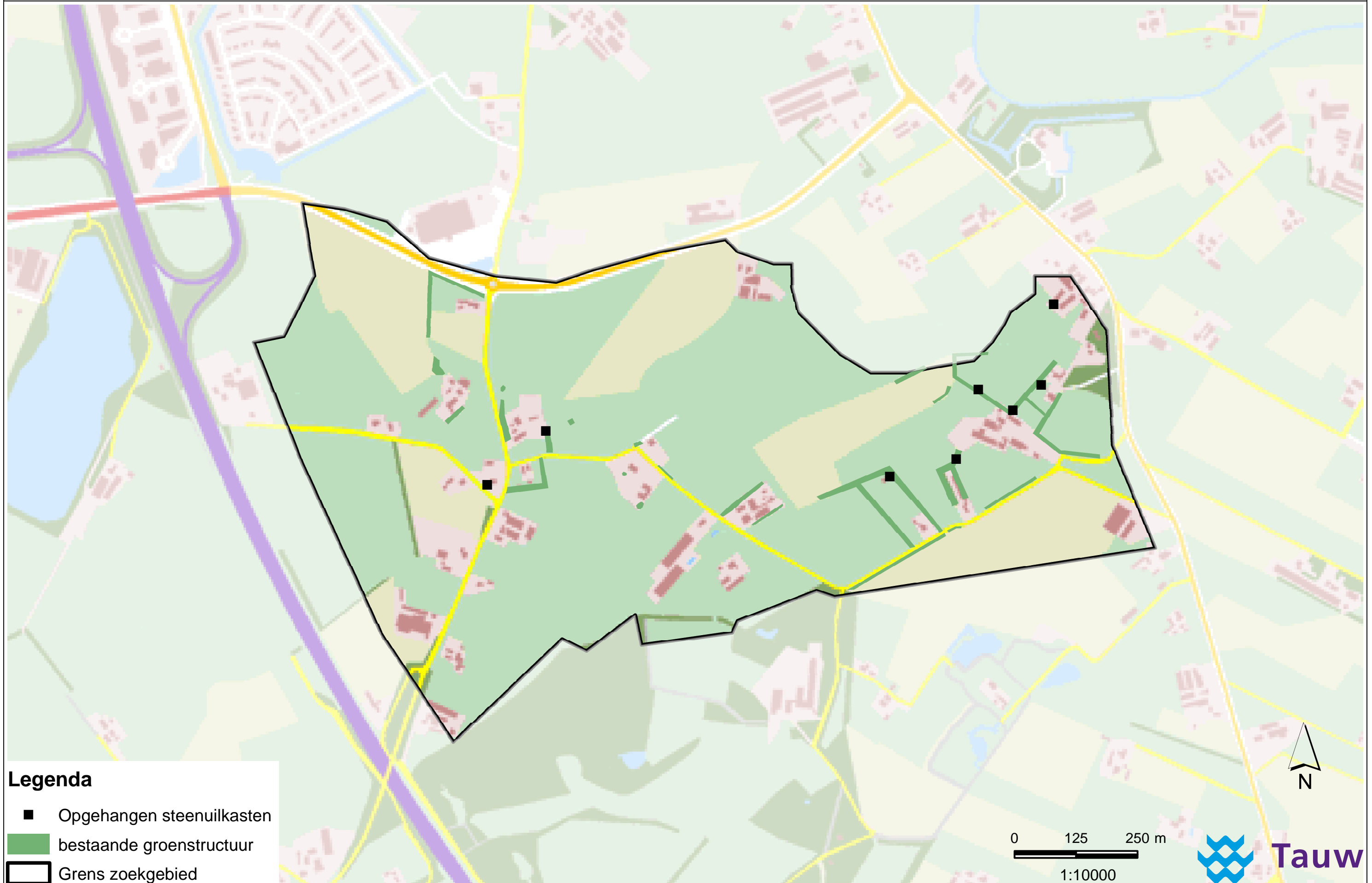

Legenda

- Opgehangen steenuilnestkasten
- bestaande groenstructuur
- Grens zoekgebied

255 m

1:10000

Legenda

- Opgehangen steenuilnestkasten
- bestaande groenstructuur
- Grens zoekgebied

0 125 250 m

1:10000

Bijlage

2

Overzicht steenuilterritoria en EHS

